

Interview

De kaarten op tafel

Interview met Ludo Abicht en Brigitte Herremans. Interview afgenomen en bewerkt door Sven Lauwers

Sinds 2000 zit de situatie in Israël en Palestina muurvast. Het vooruitzicht op een leefbare Palestijnse staat wordt voortdurend ondermijnd door Israëls nederzettingenbouw en Palestijns geweld. De moedeloosheid die heerst over de creatie van een tweestatenoplossing doet beleidsmakers spreken van een éénstaatarealiteit. Hoog tijd voor een gesprek met Brigitte Herremans en Ludo Abicht naar aanleiding van hun nieuwe boek. Israël en Palestina, de kaarten op tafel.

Ik wil jullie feliciteren met het boek. Indrukwekkend hoe jullie op de beschikbare pagina's een volledig overzicht hebben gegeven van het conflict in Israël en Palestina, helder en overzichtelijk. Waarom vonden jullie het nodig om dit boek nu te schrijven en voor wie hebben jullie het boek geschreven?

Brigitte Herremans: Uitgeverij Pelckmans heeft ons gevraagd om het boek te schrijven. Ze vonden dat er nood was aan een historisch overzicht van het conflict in het Nederlands. We hebben besloten om op het aanbod in te gaan, ook omdat het samen met Ludo kon. We vullen elkaar immers mooi aan, volgen het conflict al lang en kunnen verschillende perspectieven aanbrenge. Alhoewel we natuurlijk op dezelfde lijn zitten. Het was nu nodig omdat het conflict toch een beetje uit de aandacht verdwenen is. Het lijkt soms of men het Israëlisch-Palestijnse conflict moe is en er onverschillig tegenover staat. Het ideale moment om een stand van zaken te geven over wat er op het terrein gebeurt. Tezelfdertijd voldoende teruggaan in de tijd en thema's als antisemitisme en andere heel belangrijke kwesties aan bod laten komen in een overzicht van dat conflict.

Ludo Abicht: En er beweegt van alles in Israël en Palestina, ook in de regio. Niet in positieve zin. We zien een duidelijke ontwikkeling naar steeds meer intolerantie vanwege de regering van Netanyahu en we verwachten dat het nog erger zal worden. Denk daarbij bv. aan de verkiezing van Donald Trump in de VS. Haaretz (liberaal Israëlisch dagblad, het oudste van het land, n.v.d.r.) schreef vorige week "het is gedaan met de tweestatenoplossing nu Trump president zal worden". De nederzettingen breiden zich uit, de muur wordt vervolledigd, de rechten van de bedoeïenen worden genegeerd, enzovoort. Omdat er niets was dat ook dat toelichtte, en dan gaat het echt over de laatste jaren, dachten wij dat een aanvullend boek nodig was waarbij ook de (mentale) wortels van het conflict bij beide groepen belicht worden. ***Het boek is zoals gezegd zeer volledig, de laatste referentie is van juni 2016. Maar met de nieuwe president-elect is er weer een nieuw gegeven. Is de verkiezing van Trump volgens jullie betekenisvol voor de toekomst van het Israëlisch-Palestijnse conflict?***

Brigitte Herremans: Ja, en wel om twee redenen. Een heel enge reden is de tolerantie voor antisemitisme die gek genoeg toeneemt. Daarnaast het feit dat de regering Netanyahu het gevoel heeft dat ze vrij spel heeft in de Palestijnse gebieden. In verband met antisemitisme is het toch betekenisvol dat een persoon als Steve Bannon als strategisch adviseur werd aangesteld door Trump. Deze Steve Bannon heeft in het verleden racistische uitspraken gedaan, schurkt aan tegen antisemitische groepen en heeft tijdens de campagne ingespeeld op oude complottheorieën over de Joden. Je voelt dat oud antisemitisme, waarvan men dacht dat het uitgestorven was in de VS, altijd is blijven sluimeren en nu terug de kop opsteekt. Vreemd genoeg reageert de regering Netanyahu niet op het toegenomen aantal antisemitische

incidenten. Een bekende pro-Israëlische strafpleiter, Alan Dershowitz, liet in het verleden geen kans onbenut om critici van Israël te beschuldigen van antisemitisme, nu laat hij optekenen in Haaretz dat Bannon een kans moet krijgen, want je kan niet zomaar iedereen beschuldigen van antisemitisme. De *bottom line* is dat vrienden van Israël niet antisemitisch kunnen zijn.

Ludo Abicht: Dat is uiteraard gevaarlijk, maar ook boeiend. De laatste jaren bestond de strategie van groepen die Israël steunen uit het wijzen op toenemend antisemitisme in de hele wereld. Daarom moest Israël gesteund worden en Joden aangespoord om naar Israël te vertrekken. Na de aanslagen in Parijs werd dit in een synagoge letterlijk gezegd door Netanyahu. Indrukwekkend hoe vele aanwezigen, Franse joden, toen protesteerden door het zingen van de Marseillaise.

Brigitte Herremans: Ik wil ook nog even terugkomen op de tweede reden om de gevolgen van de verkiezing van Trump met argusogen te volgen. Op het terrein merken we hoe de man die op 20 januari 2017 president van de Verenigde Staten zal worden nu al getest wordt. De voorbije 10 dagen gebeurden nieuwe aanbestedingen in nederzettingen. Eigenlijk verhuult men nu niet meer wat algemeen geweten is, een bevrozing van de nederzettingen mogen we zeker niet verwachten. De VS, die soms toch een beetje kritisch was, zal nu veel minder kritiek geven. Dat zou de Europese Unie moeten nopen tot meer krachtdadige maatregelen. Jammer genoeg zijn de lidstaten onderling en de *European External Action Service*, de dienst voor extern optreden, hopeloos uit elkaar gespeeld, bv. door onderwerpen als migratie. Als we kijken naar Israël en Palestina zien we ook dat Duitsland vindt dat je niet moet reageren op de vernietiging van EU-projecten in Palestijns gebied; België vindt dan weer dat er compensatie nodig is. Zal de EU in staat zijn om uit de rol van *payer* te treden om echt een *player* te worden? Het valt te betwijfelen. Dan riskeren we wel dat de tweestatenoplossing echt de doodsteek krijgt.

Toch ben ik verbaasd dat jullie de tweestatenoplossing naar voor blijven schuiven. Ook toen ik jullie boek las, kreeg ik de indruk dat die piste de facto geen optie meer is. Ik denk aan de versplintering van het Palestijnse gebied of aan Jeruzalem dat bijna volledig omcirkeld is door nederzettingen. Is een ander hoopvol perspectief niet nodig?

Brigitte Herremans: We liggen met onze nuances een beetje in de knoop met onszelf. Veel mensen, ook Palestijnen, zeggen inderdaad dat de tweestatenoplossing dood is en we beter kunnen werken met het perspectief van een oplossing binnen één staat. Wij geloven daar niet in omdat we bang zijn dat het zoeken naar een oplossing binnen één staat ervoor zal zorgen dat de rechten van de Palestijnen nog meer in het verdomhoekje terecht zullen komen. De EU en de VS houden vast aan de tweestatenoplossing en zeggen: “*it is the only game in town*”. Als beleidsmedewerker van Pax Christi Vlaanderen en Broederlijk Delen probeer je altijd te kijken naar de beste manier om het beleid en de kennis over Israël en Palestina zo effectief en positief mogelijk te beïnvloeden. Ik vrees dat het naar voor schuiven van een oplossing die nog verder af lijkt het defaitisme alleen maar zal voeden. Natuurlijk zijn er soms interessante initiatieven die pleiten voor twee volkeren in één land en er zijn veel Palestijnen die zeggen dat het voor hen niet meer hoeft. Ze doen afstand van het recht op zelfbeschikking en focussen op de strijd voor burgerrechten of de strijd tegen wat men apartheid noemt.

Ludo Abicht: Misschien lijkt het soms of we onszelf in het boek tegenspreken. In die zin dat we eerlijk genoeg zijn om alle elementen op te sommen en toch blijven volhouden dat een tweestatenoplossing de weg is. Want een éénstaatoplossing is nog moeilijker te bereiken. Dat zeg ik niet alleen, zowel Norman Finkelstein als Noam Chomsky wijzen op het utopische en onrealistische van die oplossing. Op enkele uitzonderingen na is er geen enkele Israëlische

Jood die er nog maar aan denkt om die piste te bewandelen. Dat is een brug te ver, want daarmee wordt het karakter van de zionistische droom opgegeven. We zitten in een patstelling.

Ik ken Pax Christi Vlaanderen als een organisatie die veel belang hecht aan burgerbewegingen. In jullie boek komen de burgerbewegingen aan bod, maar niet als belangrijkste kracht. Partijen als Fatah of Hamas zijn sterkere spelers.

Brigitte Herremans: Het drama van Palestina is dat er op dit ogenblik geen sterke burgerbeweging mogelijk is. Zowel Israël, Palestijnse Autoriteit als Hamas werken fragmentatie en versplintering in de hand. Je hoort Palestijnen vaak zeggen dat er twee, of zelfs drie bezettende mogendheden zijn. Ik denk dat we in het boek terecht minder focussen op burgerrechten en bewegingen. Burgerrechtenactivisten komen meer aan bod. Dat is een realistische weergave van hoe het er in Palestina aan toe gaat. Er is geen project zoals tijdens de eerste intifada, enkel activistische kernen. Yasser Arafat en de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) hebben de Palestijnen ervoor behoed om een vergeten volk te worden, eerst door terreur, later door politieke strategie. Maar ze hebben niet getuigd van strategisch inzicht tijdens de vredesbesprekingen. Elke strateeg, architect of geograaf had kunnen voorspellen dat de Palestijnen te weinig garanties vroegen aan Israël over de terugtrekking. Uiteindelijk hebben we vandaag een Palestijnse Autoriteit die al 10 jaar te lang aan de macht vasthoudt. De internationale gemeenschap heeft de verkiezingen van 2006, die door Hamas gewonnen werden, nooit aanvaard. Er is een democratisch deficit in Palestina en politieke leiders zijn alleen bezig zijn met hun politieke overleven. In Ramallah, op de Westoever, woedt volop de strijd om de opvolging van de 80-jarige Mahmoud Abbas. Maar ook Hamas wil vooral overleven en standhouden tegen jihadistische bewegingen die steeds machtiger worden. De Palestijnen voelen zich niet vertegenwoordigd. De Palestijnse Autoriteit wil vooral het vredesproces blijven rekken. Tegenover het werken met het Internationaal Strafhof, wat volgens mij een uitweg biedt, stonden ze lange tijd heel sceptisch. De Palestijnse Autoriteit ziet geen andere piste dan vasthouden aan diplomatie. De Palestijnse bevolking wil eerst en vooral een einde aan de verdeeldheid. Daarnaast willen de Palestijnen een normaal leven leiden. De Palestijnen zijn collectief depressief er wordt niet meer over politiek gesproken. Enkel nieuwe, jonge leiders zouden een einde kunnen stellen aan die apathie. Maar de enige persoon die enig aanzien geniet is Marwan Barghouti die in een Israëlische gevangenis zit en 5 keer levenslang kreeg.

Bijna terloops merken jullie op dat Gaza in 2020 onleefbaar zal zijn.

Brigitte Herremans: 90% van het drinkwater in Gaza is vervuild, en zelfs meer. Het is zeer realistisch om te denken dat er op heel korte termijn geen drinkbaar water meer zal zijn. Dat komt onder meer door de absurde situatie dat Israël bij elk nieuw conflict burgerinfrastructuur bombardeert en nadien niet toestaat dat die infrastructuur weer wordt opgebouwd. De internationale gemeenschap werkt mee aan een reconstructiemechanisme voor de heropbouw van Gaza dat eigenlijk ontoereikend en ondermaats is omdat Israël de invoer van constructiemateriaal tegenhoudt. De strategie van de internationale gemeenschap om Hamas te isoleren heeft vooral burgers getroffen. Bovendien is Hamas niet verzwakt en zijn er zelfs radicalere groepen ontstaan. Deze jihadistische, salafistische groeperingen krijgen nu volop zuurstof en zijn vooral in het zuiden van de Gazastrook veel machtiger worden. Europese politici engageren zich nauwelijks voor verzoening tussen Fatah en Hamas, laat staan dat ze durven spreken over een politiek compromis met Hamas om de situatie te ontmijnen.

Ludo Abicht: We mogen niet wennen en normaliseren. Dat is niet altijd evident. Ik denk aan de Palestijnse dichteres Fatema Al-Ghorra die naar Antwerpen kwam omdat ze de islamisering

niet zag zitten. Tijdens internationale poëziecongressen vragen Israëlische dichters en dichtersessen om met haar op de foto te gaan. Dat zou ze wel willen, maar ze doet het niet omdat die foto's gebruikt worden om te laten zien dat er geen vuiltje aan de lucht is. Joodse vrienden betreuren het geweld, dat van twee kanten komt, maar willen er niet meer over horen. Ze sluiten zich op achter de muur waar ze zich veiliger voelen.

Hoe is het met de solidariteitsbeweging gesteld? Aan welke campagnes wordt gewerkt? Wat zijn de perspectieven en moeilijkheden?

Brigitte Herremans: Er zijn verschillende opties en noden. Bewustmaking blijft belangrijk. Veel mensen hebben toch het gevoel dat noch Israël noch Palestijnen vrede willen. Die rol wordt vooral vervuld door mainstream ngo's als Broederlijk Delen, Pax Christi en Oxfam. Duidelijk zeggen wat de feiten op het terrein zijn: bezetting en assymetrie. We koppelen daaraan het perspectief van het Internationaal Strafhof met de schending van het internationaal humanitair recht en proberen beleidsmakers te beïnvloeden. Daarnaast bestaan er bredere solidariteitsbewegingen met organisaties zoals Intal, Vrede en Palestina Solidariteit. Die bewegingen en organisaties willen Israël onder druk zetten via de *Boycott, Divestment and Sanctions* (BDS) campagne. Dit is een beweging die meer aandacht krijgt, al wordt ze door sommigen controversieel genoemd. Israël probeert die beweging in een slecht daglicht te stellen en zet de mensen achter BDS weg als de nieuwe antisemieten, Men probeert BDS zelfs strafbaar te maken. Gelukkig heeft Frederica Mogherini, de hoge vertegenwoordiger voor buitenlands en defensiebeleid van de EU, zich daartegen uitgesproken. Eigenlijk evident, want BDS is een vreedzaam, geweldloos actiemiddel waartoe activisten kunnen oproepen. Er bestaan andere initiatieven zoals de oproep tot een boycot van academische en culturele instellingen. Misschien klopt het dat we soms teveel in verspreide slagorde optrekken, maar ik heb niet het gevoel dat we elkaar tegenwerken. Maar door de mensen die het beleid van de Israëlische regering steunen, wordt zeer goed nagedacht over public relations en strategie. Men is agressiever en soms slagvaardiger. In zekere zin is hun boodschap moeilijker, want ik denk dat het merendeel van de publieke opinie eerder sympathie heeft voor de Palestijnse zaak eens men zich goed informeert. Wat niet wegneemt dat veel politici gevoelig zijn voor de argumenten van deze goed samenwerkende pro-Israëlische drukkingsgroepen.

Ludo Abicht: In de VS en Canada, bij de Joodse diaspora, zie ik ook een positieve ontwikkeling. Voor de eerste keer in jaren keren steeds meer mensen, en niet enkel individuen, zich tegen het beleid van de Israëlische regering. Groepen als *J Street* en *Jewish Voice for Peace*, die steeds meer een structurele tegenbeweging vormen, zijn een teken van hoop. Al is AIPAC, die Israël onvoorwaardelijk steunt, goed georganiseerd en zeer krachtig. ***Ondanks jullie genuanceerde houding, waarbij een duidelijk standpunt niet uit de weg wordt gegaan, mag Brigitte Israël niet meer in. Hoe lastig is dat?***

Brigitte Herremans: Israël voelt dat ze er internationaal beter voorstaan dan ooit, want de verdeeldheid tussen de VS en de EU is groot. Daarom richten ze hun pijlen op kleine garnalen. Men viseert daarbij Palestijnse, Israëlische en buitenlandse mensenrechtenactivisten. Ik ben daar ook een slachtoffer van. Natuurlijk is dat nadelig voor mijn werk, maar tegelijkertijd geen obstakel om het werk voort te zetten. Collega's zijn aanwezig op het terrein en ik heb dagelijks contact met Israëlische en Palestijnse activisten via Skype en sociale media. Dat de Israëlische regering de stem van mensenrechtenactivisten wil smoren, is eerder een aanmoediging om op de ingeslagen weg verder te gaan. Maar uiteraard is het pijnlijk om afgesneden te zijn van een land waar ik al meer dan 20 jaar naartoe ga.

Brigitte Herremans en Ludo Abicht, *Israël en Palestina. De kaarten op tafel*, Pelckmans Pro, 2016.

Brigitte Herremans en Ludo Abicht gaan in Antwerpen op donderdag 26 januari in gesprek over hun boek. Meer info in Agenda of via www.masereelfonds.be

Dit interview verscheen in Aktief 2017, nr.1